

ĐÓN XUÂN

nhớ Tết trồng cây Bác Hồ

PGS. TS. PHẠM MAI HÙNG

Yêu thiên nhiên, thích sống hài hoà, thân thiện với thiên nhiên là thiên tính đẹp, cao quý của Bác Hồ. Trả lời các nhà báo nước ngoài vào dịp đầu xuân năm 1946, Bác nói: "Tôi tuyệt nhiên không ham muốn công danh phú quý chút nào. Bây giờ phải gánh chức Chủ tịch là vì đồng bào uỷ thác thì tôi phải gắng sức làm, cũng như một người lính vâng mệnh lệnh của quốc dân ra trước mặt trận. Bao giờ đồng bào cho tôi lui, thì tôi rất vui lòng. Tôi chỉ có một ham muốn, ham muốn tột bậc, là làm sao cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ta ai cũng có cơm ăn, áo mặc, ai cũng được học hành. Riêng phần tôi thì làm một cái nhà nho nhỏ, nơi có non xanh nước biếc, để câu cá, trồng hoa, sớm chiều làm bạn với các cụ già hái củi, em bé chăn trâu, không dính líu gì với vòng danh lợi"¹. Có lẽ vì thế mà, đối với Bác, mảnh vườn, cây cỏ, ao cá... trong khu Phủ Chủ tịch đã trở thành nơi non xanh, nước biếc ấy. Bác yêu thiên nhiên cũng là vì yêu con người. "Vì lợi ích 10 năm trồng cây, vì lợi ích trăm năm trồng người". Vì vậy, với bút danh TL, Bác viết bài Tết trồng cây và cho đăng trên báo Nhân dân số 2082, ra ngày 28 tháng 11 năm 1959. Bác luận giải ý nghĩa kinh tế, xã hội, môi trường và chính trị của Tết trồng cây. Bác viết: "Tết trồng cây chẳng những có ý nghĩa kinh tế, mà còn có ý nghĩa chính trị to lớn. Trong lúc bọn Mỹ - Diệm đã man bổ thuốc độc phá hoại cây cối, núi rừng ở miền Nam, thì ở miền Bắc nhân dân ta thì đua trồng cây gây rừng. Chỉ một việc đó cũng đủ làm cho người ta so sánh giữa hai chế độ ta và

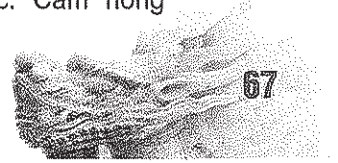
địch và nhận rõ sự tốt đẹp của chế độ ta. Ta trồng cây cho ta và cho cả đồng bào miền Nam nữa". Bác mong muốn nhân dân miền Bắc mỗi người phụ trách trồng một hoặc vài ba cây, chăm sóc cho tốt... như vậy mỗi tết trồng được 15 triệu cây. Từ năm 1960 đến năm 1965 (là năm cuối cùng của kế hoạch 5 năm lần thứ nhất), chúng ta sẽ có 90 triệu cây, vừa cây ăn quả, cây có hoa, cây làm cột nhà. Và trong 10 năm, nước ta phong cảnh cũng sẽ ngày càng tươi đẹp, khí hậu điều hoà hơn. Điều đó góp phần quan trọng vào việc cải thiện đời sống của nhân dân ta"².

Bác không chỉ là người khởi xướng, người đi tiên phong thực hiện phong trào Tết trồng cây, biểu dương kịp thời những tấm gương tốt (tập thể và cá nhân), chỉ ra những hạn chế, yếu kém trong phong trào thực hiện Tết trồng cây để kịp thời khắc phục, tạo kết quả thiết thực, mà còn là người đã nêu một quan niệm mới về mùa xuân:

Mùa xuân là Tết trồng cây

Làm cho đất nước càng ngày càng xuân

Khu vườn xung quanh ngôi nhà sàn - nơi Bác ở, làm việc suốt một năm 1958, chắc chắn không phải là một vườn cây tốt và chưa có nhiều loại cây như bây giờ. Khi Bác về ở tại nhà sàn thì khoảnh đất xung quanh ngôi nhà mới dần dần được cải tạo thành khu vườn trồng rau, trồng cây ăn quả và cây hoa. Bác trực tiếp vun trồng và chăm sóc nhiều cây, như cây vú sữa đồng bào miền Nam tặng. Hai cây dừa nẩy mầm từ một quả, hợp tác xã Nam Tiến, huyện Lâm Thao, Phú Thọ tặng Bác. Cam nông

trường Đông Hiếu, Nghệ An tặng, buổi Pômilô trường Đại học Nông nghiệp I tặng v.v. Bác động viên anh em cảnh vệ trồng, chăm sóc cây vũ trụ (hoàng ian), cây đa, cây xanh bốn mùa, cây cọ dâu, tre, trúc và cây hoa (nhài, mộc, ngọc lan, dâm bụt, phượng vĩ, phong lan...) và Bác cũng yêu cầu gìn giữ và chăm sóc tốt các cây đã được trồng của dự án vườn thực vật (le jardin botanique) mà toàn quyền Đông Dương E'douard Brousriche cho thực hiện từ năm 1890 tại Bách Thảo và Phủ Toàn quyền - nay là Phủ Chủ tịch. Hiện tại Phủ Chủ tịch có tổng diện tích mặt bằng trên 14 ha, trong đó, cây xanh và thảm cỏ chiếm gần một nửa. Vườn Phủ Chủ tịch có 1245 cá thể cây của 150 loài có nguồn gốc trong nước, 56 loài có nguồn gốc nước ngoài... Có 33 loài cây ăn quả, 59 loài cây bóng mát, còn lại là cây cảnh, cây cho hoa. Nhiều cây trong khuôn viên Phủ Chủ tịch không chỉ có giá trị về kinh tế, mà còn có giá trị về văn hoá, lịch sử, gắn kết với quê hương, đất nước, với nghĩa tình đồng chí, bạn bè quốc tế, gắn với công việc và cuộc sống thường nhật của Người. Do vậy, chiêm ngưỡng vườn cây, vườn quả, ao cá của Bác, chúng ta có điều kiện để hiểu đầy đủ hơn về tư tưởng, đạo đức, phong cách và lối sống của Bác.

Phát động Tết trồng cây, Bác mong muốn trồng phải đi đôi với chăm sóc, trồng cây nào tốt cây ấy và phải là phong trào có tính quần chúng rộng rãi, có hiệu quả thiết thực, không chạy theo số lượng, không nhầm lẫn Tết trồng cây với kế hoạch trồng cây gây rừng. "Trong khuôn khổ Tết trồng cây, chỉ tính những cây làm gỗ, cây lấy dầu, cây ăn quả, cây phong cảnh... ngoài việc trồng cây trong làng, các địa phương cần phải có kế hoạch trồng cây hai bên đường cái... Phải giáo dục mọi người, nhất là các trẻ em giữ gìn cây cối, không để trâu bò làm hỏng cây cối..."³. Năm 1965, cùng với bút danh TL, Bác viết bài "Năm mới hãy nhiệt liệt tổ chức Tết trồng cây" đăng trên báo Nhân dân số 3928, ra ngày 1 tháng 1 năm 1965. Bác viết: "Tết trồng cây bắt đầu phổ biến từ mùa xuân năm 1960... Từ đó đến nay vừa (được) 05 năm, miền Bắc nước ta đã trồng được hơn 375 triệu cây các loại. Ngoài ra còn hơn 200 triệu cây bảo vệ đê ở vùng biển. Phong trào Tết trồng cây đã có nhiều nơi gương mẫu như các hợp tác xã Lạc Trung, Ngọc Long, Vinh Quang, Nà

Vó, Lê Hồng Phong v.v... Hơn 8000 hợp tác xã kết hợp Tết trồng cây vào kế hoạch sản xuất. Kết quả như thế là khá.

Có những tỉnh tổ chức Tết trồng cây tốt như Vĩnh Phúc, Phú Thọ. Có những tỉnh cũng khá, nhưng còn chậm như Thái Bình, Thanh Hoá, Hà Bắc. Có những tỉnh trước kia kém, nhưng đang chuyển (thành) khá như Nghệ An, Sơn Tây. Có những tỉnh nay vẫn còn kém. Theo Tổng cục Lâm nghiệp những tỉnh đó là Nam Định, Hà Nội, Hải Phòng.

Và, còn độ hai vạn hợp tác xã chưa thật sự coi trọng Tết trồng cây. Chúng ta đang chuẩn bị xây dựng nông thôn mới. Việc đầu tiên của nông thôn mới là xây nhà ở cho làng quê. Muốn vậy, thì ngay từ bây giờ phải trồng cây nhiều và cây tốt để lấy gỗ. Chỉ một việc đó đủ thấy cần phải đẩy mạnh phong trào Tết trồng cây. Cây ăn quả, cây lấy gỗ, cây làm củi, cây công nghiệp cũng là nguồn lợi to lớn. Cũng nên ra sức trồng cây để chống gió cát, bảo vệ ruộng- chống xói mòn"⁴.

Phát động Tết trồng cây, Bác luôn mong muốn phải duy trì việc làm đó thường xuyên, liên tục mỗi khi tết đến, xuân về, năm này, qua năm khác. Cho nên, dù bận trăm công, ngàn việc song Bác vẫn dành thời gian theo dõi, nhắc nhở và động viên mọi người, mọi nhà và toàn xã hội hãy biến Tết trồng cây thành một mỹ tục có ý nghĩa nhân văn lớn lao. Mùa xuân năm 1969, Bác viết bài *Tết trồng cây*, đăng trên báo Nhân dân số 5411, ra ngày 5/2/1969. Bác khẳng định: "Ngày nay, đồng bào ta ai cũng hiểu rõ trồng cây gây rừng có lợi ích to lớn cho kinh tế và quốc phòng. Vì vậy, Tết trồng cây là ngày mở đầu cho việc trồng cây suốt cả năm, đã trở thành một tục lệ tốt đẹp của nhân dân ta. Tính chung trong mấy năm nay, theo báo cáo của Tổng cục Lâm nghiệp, nhân dân ta đã trồng được hàng vạn héc ta cây các loại trên các đồi, bãi, vườn, hai bên đường, trên bờ mương máng... Việc trồng cây ngày càng hướng vào những yêu cầu thiết thực như cây lấy gỗ, cây ăn quả, cây chắn gió phục vụ thâm canh lúa, bảo vệ đê, bao đồi, chống xói mòn, chống cát bay... Những dải rừng được trồng ở ven biển, dọc đường giao thông, trong thôn xóm, đã có tác dụng lớn. Một ví dụ: xã Đô Lương (Lạng Sơn) có nhiều đất rừng, nhưng trước đây không biết chăm lo trồng cây. Từ năm

“Vườn cây, ao cá, nhà nếp nhà thân thương” - Khu Di tích Hồ Chí Minh tại Phủ Chủ tịch -
Ảnh: C.T.V

1964, trong cuộc vận động cải tiến quản lý hợp tác xã, Đô Lương hợp 07 hợp tác xã nhỏ thành 03 hợp tác xã lớn. Việc trồng cây được quản lý tốt, bảo vệ tốt. Kết quả bước đầu là với 270 ha rừng được chăm sóc, hàng năm bán cho Nhà nước 1.100m³ gỗ và 1.000m³ củi... Những cá nhân có thành tích xuất sắc như Anh hùng trồng cây Nguyễn Văn Tấn - cán bộ miền Nam tập kết ở Vĩnh Phúc; cụ Nguyễn Văn Quắc, 74 tuổi, 03 năm liền là chiến sĩ thi đua về trồng cây ở Ninh Bình; ông Hoàng Đông Hán ở Quảng Ninh, cụ Sùng Chín Tín ở Hà Giang; cụ Nông Quảng Liên ở Lạng Sơn, tự tay trồng được 3.500 cây trên đồi trọc, cây nào cũng xanh tốt, cụ còn vận động cả hợp tác xã trồng được hàng vạn cây xanh tươi... Kinh nghiệm cho thấy rằng: mọi người tham gia trồng cây, nhưng lực lượng các cụ phụ lão có tổ chức là quan trọng và các cháu thiếu nhi là lực lượng góp phần đắc lực”⁵.

Từ những kết quả trên, Bác kêu gọi: “Năm nay chúng ta thi đua trồng cây cho thật tốt, phải bảo đảm trồng cây nào tốt cây ấy, tổ chức “một Tết trồng cây quyết thắng giặc Mỹ xâm lược”⁶. Bài báo nêu trên cũng là bài viết cuối cùng của Bác về Tết trồng cây - một việc làm xem ra là

nhỏ, nhưng lại chứa đựng tư tưởng lớn, nhân quan lớn, vừa lợi nhà, vừa ích nước, giữ gìn, làm đẹp cảnh quan, bảo vệ tốt môi trường, chống xói mòn, chống gió cát, cải thiện môi trường sống cho nhân dân. Bác quả là người trọn đời “làm cho đất nước càng ngày càng xuân”.

Kể từ mùa xuân năm 1960, 60 năm đã trôi qua, chúng ta chào đón ngày xuân; vừa vui xuân, vừa tham gia Tết trồng cây đời đời nhớ ơn Bác. Hiệu quả đa diện của Tết trồng cây đã quá rõ ràng, mùa xuân này, xuân Tân Mão (2011), nhớ Bác, nghĩ về Bác, chúng ta kỳ vọng sẽ có một Tết trồng cây hoành tráng và sâu rộng trong khắp cả nước./

D.M.H

Chú thích:

- 1- *Hồ Chí Minh - Toàn tập*, tập 4 (1945 - 1946), Nxb. Chính trị quốc gia, H, 2000, tr. 161.
- 2- *Hồ Chí Minh - Toàn tập*, tập 9 (1958 - 1959), Nxb. Chính trị quốc gia, H, 2000, tr. 558.
- 3- *Hồ Chí Minh - Toàn tập*, tập 10, Nxb. Chính trị quốc gia, H, 2000, tr. 263.
- 4,5- *Hồ Chí Minh - Toàn tập*, tập 11, Nxb. Chính trị quốc gia, H, 2000, tr. 356 - 357.
- 6- *Hồ Chí Minh - Toàn tập*, tập 12, Nxb. Chính trị quốc gia, H, 2000, tr. 440 - 441.